Broj 123-3-1-PŽS-1/19
Dana, 30.01.2019.god.

JU JAVNI FOND ZA DJEČIJU ZAŠTITU
n/r direktora

Poštovani,

Predmet: Preporuka-Pravo djece na zadovoljenje razvojnih potreba, dostavlja se

Zakonom o dječjoj zaštiti[1] uređuje se sistem dječije zaštite, korisnici prava iz dječije zaštite, postupak za ostvarivanje prava i druga pitanja od značaja za sistem dječije zaštite. Dječija zaštita u smislu člana 2. Zakona je djelatnost od opšteg interesa za Republiku Srpsku, a čine je organizovane aktivnosti kojima se, između ostalog obezbjeđuje:
…
2) stvaranje osnovnih uslova za ujednačavanje nivoa zadovoljavanja razvojnih potreba djece,

Prava iz dječije zaštite, prema Zakonu su[2]:
...
7. zadovoljavanje razvojnih potreba djece

Pravo na zadovoljavanje razvojnih potreba djece realizuje se neposrednim pružanjem usluga djeci, ali i kroz odgovarajuće projekte utvrđene programom Javnog Fonda za dječiju zaštitu kojim se utvrđuju vrsta usluge, nosioci projekta, kriterijumi za izbor učesnika u projektu, obim i kategorija prava korisnika - djece u projektu, očekivani ciljevi i efekti, nosioci projektnih aktivnosti, opravdanost projekta, finansiranje projekta.[3]

Pojekat „Socijalizacija djece Republike Srpske“, je prije svega odgovor na zadovoljavanje razvojnih potreba djece, čiji je razvoj osujećen nepovoljnim socijalnim, ekonomskim, porodičnim ili zdravstvenim prilikama i pomoć porodici u ostvarivanju njene uloge u socijalizaciji i zaštiti djece.

U skladu sa Zakonom o dječijoj zaštiti, uz podršku Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite projekat od 2002. godine realizuje JU Javni fond za dječiju zaštitu. Sve do 2016. g. projekat je realizovan u Kumboru, kada dolazi do promjene mjesta realizacije Projekta. Ta

[1] Zakon o dječjoj zaštiti, Službeni glasnik Republike Srpske broj 114/17, 122/18
[2] Zakon o dječjoj zaštiti, član 10.
[3] Zakon o dječjoj zaštiti, član 34.

promjena je iziskivala prilagođavanje programskih aktivnosti specifičnostima novih uslova boravka djece a da se, pri tome, ne dovedu u pitanje planirani programski ciljevi.

Projektnom dokumentacijom, koju za svaku godinu priprema Stručna služba Fonda, definišu se ciljevi, ciljne kategorije djece - učesnika, prateće osoblje, partneri i realizatori Projekta, ali i vremenska dinamika realizacije i obuhvat, a na istu saglasnost daje resorno Ministarstvo.

Ciljevi Projekta Opšti, cilj Projekta je stvaranje približno istih uslova za zadovoljavanje razvojnih potreba djece Republike Srpske .
Posebni ili pojedinačni ciljevi, koji su direktno ili indirektno u funkciji ostvarenja opšteg cilja, između ostalog uključuju:

- Socijalizacija i integracija djece iz socijalno depriviranih, strukturalno i funkcionalno poremećenih porodica, ali i djece sa smetnjama u razvoju u vršnjačku grupu i društvo u cjelini;
- Podsticanje ukupnog razvoja djeteta kroz osamostaljivanje, afirmaciju, podizanje nivoa socijalnih kompetencija, razvijanje osjećaja empatije, tolerancije na međusobne specifičnosti i individualne razlike....;
- Pružanje psihosocijalne podrške djeci sa izraženim psihološkim, emocionalnim, separacionim problemima i rehabilitacija u morskoj vodi i pored mora djece sa smetnjama u razvoju (cerebralne paralize, mentalne retardacije), djece sa hroničnim zdravstvenim problemima (bronhitisi, astme..);
- Međuregionalno druženje ;
- Podizanje nivoa roditeljskih kompetencija kod roditelja - pratioca djece sa smetnjama u razvoju kroz edukaciju, radioničarski rad, njihovim učešćem u programskim aktivnostima, neformalno druženje...

Ciljne kategorije djece Projektom su obuhvaćena djeca čije je odrastanje osujećeno nepovoljnim porodičnim, socijalnim i materijalnim uslovima, zdravstvenim i razvojnim problemima. Oni zajedno sa talentovanom djecom i istaknutim sportistima (pobjednicima na republičkim i državnim takmičenjima), na inkluzivnom principu, provode deset dana (ili osam-prva smjena) u odmaralištu na moru.
Uzrasna dob djece - učesnika je od 6 do 15 godina, za lica sa smetnjama u razvoju do 17 godina, izuzetno i starija lica sa teškim oštećenjima u poslednjoj smjeni Projekta.
Postavljeni ciljevi zahtijevaju da Projektom budu obuhvaćene gotovo sve kategorije djece; djeca iz višečlanih porodica, iz socijalno ugroženih porodica, djeca bez roditeljskog staranja, djeca sa smetnjama u razvoju, talentovana djeca, djeca pripadnici nacionalnih manjina, a od 2017.godine i djeca povratnici koja žive u Mostaru .
I upravo to jeste osnovni i najvažniji cilj Projekta, da sve katagorije djece u prilagođenom programu, na zajedničkom zadatku, kroz igru, rekreaciju, odmor i druženje, na principu inkluzije, uče o vrijednostima različitosti, socijalizuju se i razvijaju osjećaj empatije, pokazuju svoje potencijale, insistirajući na raspoloživim kapacitetima, a ne na nedostacima.

Realizacija Projekta se odvija u saradnji sa institucijama, ustanovama, organizacijama iz vladinog i nevladinog sektora, kao i sa fizičkim licima-pojedincima. Najznačajniji partneri u realizacij Projekta su:

1. centri za socijalni rad i službe socijalne i dječije zaštite, kao prvostepeni organi u postupku;
2. republičke organizacije i udruženja (BORS, Udruženje MeNeRaLi ...);
3. lokalne zajednice;
4. nevladine organizacije i udruženja građana registrovane za rad sa djecom sa smetnjama u razvoju, roditeljima višečlanih porodica i romskom populacijom;
5. specijalizovane ustanove i ustanove socijalne i dječije zaštite;
6. zdravstvene ustanove koje imaju djecu sa hroničnim oboljenjima na dužem bolničkom liječenju;
7. univerziteti;
8. Republički pedagoški zavod, Crveni krst, Ombudsman za djecu,
9. pojedinci-profesionalci u pojedinim oblastima.

Stručno osoblje Polazeći od činjenice da su projektni ciljevi pored socijalno - zaštitnog i razvojno podsticajnog karaktera, te da uloga osoblja nije samo ''čuvanje'' djece već, da kroz interakciju sa djecom i programskim aktivnostima unapređuju njihove kompetencije u oblasti psiho-socijalnog, emotivnog i fizičkog razvoja i odgovore na razvojne potrebe karakteristične uzrastu djece učesnika, vrši se izbor obrazovnih profila stručnog osoblja i vaspitača, kao i formiranje stručnih timova po smjenama. U smjenama u kojima je veći procenat učešća djece u riziku, obezbjeđuje se i dodatno suportivno osoblje, kao podrška Stručnom timu (psiholog ili socijalni radnik). Prateće osoblje su uglavnom profesionalci iz pomažućih profesija (socijalni radnici, pedagozi, prosvjetni radnici, defektolozi, psiholozi), profesori fizičkog vaspitanja, kao i medicinski timovi (ljekar i medicinska sestra) te studenti volonteri (koje predlažu Univerziteti Srpske). U četrnaest smjena realizacije Projekta u periodu do 21.09.2018. bilo je angažovano ukupno 328 lica, pratećeg osoblja od toga : 172 vaspitača, 156 članova stručnog tima i 108 roditelja.

Obuhvat Projektom U Republici Srpskoj projekat "Socijalizacija djece Republike Srpske" je prepoznatljiv po kontinuiranoj dužini trajanja, velikim obuhvatom djece iz cijele Republike, ali prioritetno po značajnim psiho-socijalnim benefitima koje učešćem u Projektu imaju djeca, a time i njihove porodice u ostvarivanju svoje socijalizatorske, zaštitne i ekonomske funkcije. U prethodnih 17 godina realizacije, Projektom je obuhvaćeno preko 30.200 lica, od čega gotovo 25.000 djece najosjetljivijih kategorija iz svih gradova i opština Srpske[4]. (tabela br.1).

tabela br.1 Pregled broja učesnika u Projektu po godinama[5]

godina	Ukupno lica	djeca	odraslo prateće osoblje
2002.	100	63	37
2003.	1279	1080	199
2004.	1915	1634	281
2005.	1987	1682	305
2006.	1716	1454	262
2007.	1609	1356	253
2008.	1797	1482	315
2009.	1816	1514	302
2010.	1794	1476	318

[4]Izvor podataka Vlada Republike Srpske(www.vladars.net 207.sjednica od 06.12.2018.)
[5] JU Javni fond za dječiju zaštitu

2011.	**1905**	**1559**	**346**
2012.	**1932**	**1589**	**343**
2013.	**1979**	**1605**	**374**
2014.	**2077**	**1692**	**385**
2015.	**2056**	**1661**	**395**
2016.	**2049**	**1628**	**421**
2017.	***2120***	***1677***	***443***
2018.	***2100***	***1664***	***436***
Ukupno	**30.231**	**24.816**	**5.415**

Ombudsman za djecu u posjeti: Institucija Ombudsmana za djecu Republike Srpske, redovno od svog osnivanja, tj. od 2009. godine, svake godine direktnom posjetom kampu gdje se realizuje Projekat, vrši uvid i kontrolu poštovanje prava djece - učesnika u Projektu, korisnika „prava na zadovoljavanje razvojnih potreba djece“ kao i uvid u uslove boravka djece u odmaralištu.

Tokom desetogodišnjih posjeta, Institucija je imala priliku da se uvjeri u način i uslove realizacije projekta kako u odmaralištu u Kumboru gdje se Projekat realizovao od 2002.godine zaključno sa 2015.-om godinom tako i u dječijem odmaralištu “Užice“u Bečićima, od 2016.godine.

U 2018.g. posjeta Ombudsmana za djecu je obavljena 22. avgusta tokom XI smjene, koja je realizovana u periodu od 16.08.-25.08.2018.godine. U odmaralištu je bilo ukupno 157 lica, od čega 126-oro djece i 31 odraslo, prateće lice[6].

Tokom posjete, razgovor je obavljen sa koordinatorom XI smjene, gđom N. J. iz Gacka, koja je bila „ovlaštena“od strane Fonda da daje odgovore na pitanja i na uvid raspoloživu dokumentaciju u odmaralištu. Pored koordinatora, Ombudsman za djecu obavila je razgovor i sa: Upravnikom odmarališta, medicinskim timom smjene, vaspitačima, sportskim animatorima, studentima volonterima, kao i majkama koje su bile u pratnji djece sa smetnjama u razvoju, a sa djecom su pored neposrednih, neformalnih razgovora, održane i dvije radionice.
Jedan od prioritetnih zadataka stručnog osoblja i vaspitača je uključivanje što većeg broja djece u grupne aktivnosti prilagođene njihovom uzrastu i njihovim potrebama.
Pri dolasku u kamp djeca se uglavnom okupljaju po mjestu prebivališta, međutim vrlo brzo, druženja i grupisanje počinju upravo prema njihovim interesovanjima, zajedničkim afinitetima i prepoznavanju mogućnosti da kao grupa pokažu najbolje što mogu, na teme koje dogovaraju sa vaspitačima i animatorima u kampu, jer to i jeste osnovni cilj - razvijanje

[6] U XI smjeni prilikom posjete Ombudsmana, u odmaralištu su boravila djeca iz šest lokalnih zajednica i to iz:
-Zvornika(47-oro djece,3 vaspitača i 9 roditelja,pratilaca);
-Kalinovika(10 -oro djece,1 vaspitač),-Kozarska Dubica (25 djece i 2 vaspitača);
-Kozarske Dubice (25 djece i 2 vaspitača);
-Novog Grada (20-oro djece i 2 vaspitača);
-Stanara (10-oro djece,1 vaspitač, 2 roditelja-pratioci);
-Petrova(14-oro djece i 1 vaspitač)

duha zajedništva, druženja, osjećaja pripadnosti vršnjačkoj grupi i maksimalno korištenje kapaciteta i potencijala kod svih učesnika.

Radionice sa djecom Ombudsman za djecu je svoju posjetu odmaralištu "Užice" u Bečićima iskoristio za razgovor sa djecom. Pored neformalnog razgovora, kroz igru i druženje, Ombudsman za djecu je održao radionice sa djecom i to u dvije grupe; prema uzrastu djece, u vrijeme poslije podnevnog odmora, o njihovim pravima uopšte, a posebno o onima koja se tiču škole, ali i boravka u odmaralištu. Pored dječijih prava, razgovaralo se i o dječijim obavezama, što je izazvalo malo „komešanje" djece- kao da obaveze i nisu baš "obavezne"?
Djeca su, uglavnom vrlo otvoreno govorila o različitim situacijama sa kojima se susreću i gotovo sva njihova pitanja i komentari vezani su za obrazovanje, školsku disciplinu, odnos sa nastavnicima, fizičko vaspitanje, nasilje u školi... Prema njihovim izjavama, prošli su različite radionice o svojim pravima u školi, ali i dalje imaju problem prisutnosti vršnjačkog nasilja u obrazovnom sistemu. Djeca o boravku u odmaralištu i učešćem u Projektu izražavaju samo zadovoljstvo i nadu da će opet doći. Kao najznačajniji utisak, najčešće navode činjenicu da su upoznali mnogo novih drugova, da im je u kampu bilo lijepo, da su naučili plivati.
Nemaju primjedbe na uslove boravka, na odnos osoblja prema njima, njihovih vaspitača, ali ni studenata volontera angažovanih za rad sa njima u toku desetodnevnog boravka. Na pitanje šta bi promjenili, najčešće odgovaraju: ne bi ništa promjenili, a neki od njih predlažu: da kasnije ujutro ustaju, npr. poslije 7 časova i da kasnije liježu iza 23 časa, te da mogu otići u šetnju sami izvan odmarališta(naročito starija djeca). Zahtjevi su razumljivi iz dječije perspektive, ali nisu prihvatljivi iz više razloga, što je djeci i objašnjeno.

Razgovor sa roditeljima O značaju projekta uopšte, ali i o problemima sa kojima se roditelji susreću u lokalnim zajednicama prilikom ostvarivanja prava njihove djece, kao i o sistemskim rješenjima u oblasti društvene brige o djeci, ombudsman za djecu je razgovarala sa roditeljima, koji u pratnji svoje djece borave u odmaralištu. Roditelji su izrazili zadovoljstvo što im je omogućeno da u pratnji svoje djece sa smetnjama u razvoju borave na moru i učešće u Projektu, vide ne samo kao doprinos poboljšanju njihovog zdravstvenog stanja, nego i u činjenici da su zajedno sa svojim vršnjacima i drugarima, pod istim uslovima, u skladu sa svojim kapacitetima i da učestvuju u svim aktivnostima koje su prilagođene svim učesnicima.
Istakli su da i oni tokom smjene imaju radionice sa profesionalcima, članovima stručnog tima i da im to puno znači, jer je to prilika da razmjene iskustva, znanja i dileme međusobno, ali i sa stručnjacima. Radionice tokom smjene su rezultat iskustva boravka roditelja u kampu, koje je pokazalo da učešće roditelja u kampu vrlo pozitivno djeluje i na djecu i roditelje. Za vrijeme boravka u kampu roditelji razmijene iskustva, znanja, informacije o pravima u sistemu dječije zaštite, probleme sa kojima se susreću u svojim sredinama, upoznaju se sa načinom organizovanja roditelja u drugim opštinama i aktivnostima drugih udruženja.
Radionice za roditelje imaju za cilj jačanje samopouzdanja i razvijanje socijalnih i komunikacijskih vještina, kao i roditeljskih kompetencija.

Razgovor sa osobljem[7] Mnoga djeca se prvi put, dolaskom u kamp odvajaju od roditelja, braće i sestara; za sve njih je učešće u Projektu velika promjena u svakom smislu koju oni za vrijeme boravka veoma uspješno savladaju uz podršku stručnog tima smjene, koji preuzima veliku obavezu i odgovornost, s obzirom da su uslovi boravka specifični i za vaspitače i za djecu.
Osoblje koje boravi u kampu su stručnjaci različitih profila: ljekari, socijalni radnici, prosvjetni radnici, psiholozi, pedagozi, defektolozi koji dolaze iz različitih opština i svi su u funkciji podrške djeci-učesnicima u Projektu.
U svakoj smjeni pored stručnjaka sa dugogodišnjim iskustvom, angažovani su i mlađi vaspitači, koji uz starije kolege stiču iskustva, ali donose i novu energiju i ideje. Osim toga, tu su i studenti volonteri koji su odlični saradnici djeci, i kojima se oni najbrže otvore i zatraže pomoć u slučaju adaptacionih i separacionih problema.
Osoblje u kampu ima samo riječi hvale za Projekat u cjelini, iznoseći svoje očekivanje da će Projekat svakom godinom obuhvatiti veći broj djece na način da se postojeći kapaciteti kampa mogu koristiti i izvan do sada korišćenog termina. Radi unapređenja kvaliteta boravka djece na moru, između ostalog predlažu: da dokumentacija koja prati djecu, prije svega ona koja se tiče zdravstvenog stanja svakog djeteta bude kompletnija, da se pored ljekara i medicinske sestre angažuju i drugi stručnjaci zavisno od potreba korisnika u smjeni, te veće angažovanje lokalne zajednice u pripremi djece za dolazak u odmaralište.

Prostor za radioničarski rad U okviru programskih aktivnosti za djecu se organizuju različite kreativne, sportske i edukativne radionice. Radionice realizuju obučeni studenti – volonteri, angažovani u Projektu, a izuzetno posebno angažovani stručnjaci na teme: nenasilne komunikacije, prepoznavanje i poštovanje različitosti, vršnjačkog nasilja, reproduktivnog zdravlja, a djeca se sama opredjeljuju za radionicu prema svom uzrastu i interesovanju.
Prostor u kome se realizuju radionice je u sklopu zgrade restorana. Opremljen je računarskom opremom, didaktičkim i potrošnim materijalima. Zbog velikih staklenih površina, što omogućava dosta svjetlosti, dovodi i do visokih temperatura, što ovaj prostor čini neadekvatnim za planirane aktivnosti velikog broja djece i zahtijeva klimatizaciju.

Plaža U odnosu na Kumbor, gdje je plaža bila u sklopu kampa, u odmaralištu "Užice" u Bečićima plaža je udaljena oko 300-400 metara od smještaja djece, što zahtijeva prilagođavanje programskih aktivnosti i drugačijeg strukturisanja vremena, s obzirom da se na plažu odlazi dva puta dnevno. Iako u prvom momentu udaljenost plaže djeluje kao smetnja to ima i svoje prednosti, u smislu da je prilika za snalaženje mališana u širem socijalnom kontekstu, tj.prilikom dolaska na plažu i povratka, ali i na samoj plaži, koja je dio velike gradske plaže koju koriste i drugi turisti.
Za djecu sa smetnjama u razvoju, naročito za one koji koriste invalidska kolica, kojima takođe prija šetnja do plaže, to zahtjeva dodatni napor. Na njihovo zadovoljstvo, te napore savladavaju uz podršku asistenata i sportskih animatora. S obzirom da je odmaralište na uzvišenju i da je neravan teren, najveći napori su prilikom povratka sa plaže.

---

[7] <u>*Stručni tim XI smjene su činili*</u>:
-*pedagoški koordinator* (Nada Jovović, iz Gacka),
-*suportivno osoblje* (Zorica Marjanović, dipl.psiholog Prijedor),
-*medicinski tim* (Dom zdravlja Bijeljina (Stoja dr Ćuskić i med.sestra Milijana Kutlačić),
-*sportski animatori*, prof.fizičkog vaspitanja: Lazar Tabaković-Bileća, Boban Mirosavljević-Bijeljina i Dado Džinić Novi Grad
-*tri studenta*-volontera

Plaža je vrlo uredna, ulaz u vodu za djecu je pristupačan, a na vodi su postavljene oznake do kojih mogu plivati. U vrijeme posjete Ombudsmana za djecu, plaža i dio mora, koja je bila na raspolaganju *XI-oj smjeni je bila apsolutno nedovoljna,* na što su, ukazali i sportski animatori. Oni su izmjerili dužinu plaže uz more i to je bilo svega 18 metara, a u vodi 12 metara, što je za ukupno 126-oro djece, odnosno, ukupno 157 lica apsolutno neuslovno, tako da je održavanje škole plivanja vrlo otežano. *S obzirom na navedeno, neophodno je da se u narednom periodu od strane pružaoca usluga, insistira na obezbjeđenju plaže samo za učesnike Projekta, adekvatnih dimenzija za bezbjednu i kvalitetnu realizaciju projektnih ciljeva u vodi i na plaži.*

Toalet je preko puta plaže i djeca iz bezbjedonosnih razloga (da se ne izgube u gužvi, da se ne mogu snaći..) idu u pratnji vaspitača ili studenata volontera. Prostor plaže na kopnu je adekvatan, i pored prostora za sunčanje omogućava i sportske aktivnosti na plaži (odbojka...). Ugovoreni broj suncobrana i ležaljki na početku Projekta obezbjeđuje pružalac usluga, ali zbog vjetra i nevremena, dođe do lomljenja i smanjenja broja ovih rekvizita. Već sredinom Projekta nedostaju suncobrani, a onda Stručna služba Fonda sugeriše da se iz donacija lokalnih zajednica obezbjede suncobrani za njihove grupe ili sam Fond nabavi dodatne rekvizite.

Prevoz djece U skladu sa Zakonom, Fond vrši izbor najbezbjednijeg i najkvalitetnijeg prevoznika za prevoz učesnika od mjesta boravka do odmarališta i nazad.
Između ostalih uslova, autobusi ne smiju biti stariji od pet godina, moraju biti potpuno tehnički ispravni prije polaska, moraju imati klima uređaje i dva vozača koji naizmjenično voze, i koji moraju imati dodatnu osjetljivost za djecu sa smetnjama u razvoju i lica sa invaliditetom.
Djeca i ostali učesnici u Projektu iz svake opštine/grada polaze sa unaprijed određenog mjesta i u određeno vrijeme. Stručna služba Fonda blagovremeno obavještava sve realizatore Projekta o mjestu i satnici polaska, o registarskim tablicama autobusa i kontakt telefonu vozača. Osoblje i svi učesnici kampa putuju zajedno sa djecom iz svoje opštine/grada.

ZAKLjUČNA RAZMATRANjA

Imajući u vidu da je projektom ,,Socijalizacija djece u Republici Srpskoj,, u periodu od 2002. g. do 2018.g. obuhvaćeno ukupno *30.231 lica, od toga **24.816 djece osjetljivih kategorija** u pratnji 5.415 odraslih lica*, to ovaj Projekat čini prepoznatljivim ne samo u Republici Srpskoj, nego i šire u regiji, ali i najznačajnim u Republici.

JU Javni fond za dječiju zaštitu i resorno Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, u saradnji sa centrima za socijalni rad ulažu velike napore ne samo da se Projekat održi, već da isti svakom godinom bude kvalitetniji. Ulaganja se odnose ne samo na smještajne kapacitete, već i na nove sadržaje koji će kvalitetno ispuniti vrijeme boravka na moru. Primijetno je i značajano angažovanje sve većeg broja opština u pripremi i organizovanju djece iz lokalne zajednice za odlazak na more, koje davanjem jednokratnih novčanih pomoći za nabavke pasoša, kupovinom majica, kačketa i materijala potrebnog za njihovo angažovanje u različitim radionicama - bojice, flomasteri, lopte isl., daju svoj doprinos da se djeca osjećaju bolje, zbog samog osjećaja da u njihovoj lokalnoj zajednici prepoznaju njihove potrebe .
Projekat pruža mogućnosti da pored organizatora i mnoge druge institucije i organizacije u dogovoru i u saradnji sa organizatorom daju svoj doprinos da boravak djece na moru bude sadržajniji što ne zahtijeva uvijek finansijska sredstva, ali zahtijeva brigu i pažnju odgovornih koja je djeci potrebno važna.

Imajući u vidu da je krajem 2018. godine istekao trogodišnji ugovor o zakupu odmarališta "Užice" u Bečićima i da predstoji novi postupak javnih nabavki, u cilju daljeg unapređenja projekta i podsticanja njegovog razvojnog karaktera, kako u smislu kvaliteta boravka, tako i samih projektnih aktivnosti, **Ombudsman za djecu predlaže** JU Javni fond za dječiju zaštitu preduzimanje dodatnih mjera i aktivnosti, na način:

1. da bi se osigurala prije svega bezbjednost djece, ali i realizacija planiranih aktivnosti i adekvatan nadzor nad djecom**,** neophodno je da učesnicima projekta bude obezbjeđena plaža i dio mora, koji će omogućiti da se programske aktivnost na vodi i na plaži za broj učesnika u smjeni realizuje bezbjedno,
2. da bi se osigurali optimalni uslovi za planirane aktivnosti, neophodno je da prostor predviđen za radioničarski rad djece i restoran budu klimatizovani;
3. da bi se osigurala pravilna i zdrava ishrana, posebno imajući u vidu uzrast korisnika, njihovo zdravstveno stanje i cjelodnevne aktivnosti, posebna pažnja mora se usmjeriti na kvalitet ishrane/raznovrsnost, količina, voće…/
4. da bi se osigurao bezbjedan prevoz djece i ostalih učesnika u programu socijalizacije, posebna pažnja se mora usmjeriti na adekvatan pegled prevoznih sredstava
5. da bi se za učesnike XIV smjene - licima sa teškim oštećenjima i multipliciranim smetnjama koja koriste ortopedska pomagala i kolica, omogućio lakši pristup plaži, a zbog eventualne udaljenosti plaže od objekta za smještaj i/ili trase koja ima nagibe, pokuša obezbjediti prevoz do plaže i nazad.

Pored navedenog Ombudsman za djecu **predlaže** i:

1. da se u program rada radionica uključi vršnjačka edukacija što će omogućiti djeci da od svojih vršnjaka uče o onome što oni dobro znaju, npr. šah, ples, besjedništvo, pružanje prve pomoći i sl.

2. da se intenzivira saradnja sa centrima za socijalni rad, školama i roditeljima, kako u periodu pripreme za učešće u Projektu, tako i po povratku iz odmarališta, u smislu pružanja dugotrajne podrške djeci u riziku i njihovoj integraciji u lokalnu zajednicu i vršnjačku grupu;

3. da se kontuinuirano radi na medijskoj promociji rezultata i efekata projekta ''Socijalizacija djece Republike Srpske'' što bi značilo afirmaciju djece i njihovih razvojnih potreba, a time i senzibilizaciju društva za specifične potrebe ove kategorije djece.

O preduzetim mjerama JU Javni fond za dječiju zaštitu će obavijestiti Ombudsmana za djecu u roku od 60 dana.

Ombudsman za djecu
Dragica Radović, dipl.pravnik